తలుపులు - తాళాలూ

తలుపులు, తాళాలూ అంటే ఎందుకో అయిష్టం నాకు! వెళ్ళినంత దూరం వెళ్ళి యింటి ముంగిట నిల్చునేసరికి, ఆ ఇల్లు మూసిన తలుపులతో ప్రత్యక్షమైతే ముఖాన చింతనీళ్ళు చల్లినంత బాధగా ఉంటుంది.

మనుషులు లోపలెక్కడో వుంటారు. పిలిచినా వినిపించదు. తలుపుపైన ముష్టిఘాతాలకు గూడా పూనుకుంటే, యిష్టమున్నా లేకున్నా లేచివచ్చి తలుపు తీయడం తప్పనిసరి! కానీ ఆ చిరాకూ, ఆ విసుగుదలా దాచుకోవాలంటే దాగేది కాదుగదా? ద్వారాని కివతల మనిషి కనిపించిన తర్వాత ముఖాన రంగులు మార్చుకుని ఎంతో కొంత ఆప్యాయత ఒలకబోయడం జరగవచ్చు. కానీ గొంతువక్కతో నోరు వగరెక్కిపోయిన తరువాత ఎంత పానకమైనా ఏమంత రుచిస్తుంది?

మానవ నాగరికత చరిత్రలో గృహనిర్మాణ దశ ఒక అతిముఖ్యమైన ఘట్టమే కావచ్చు. కాని సరిగ్గా ఆ ఘట్టంలోనే మనిషికి మనిషిపైన అవిశ్వాసం బయల్దేరి వుంటుందని నా అనుమానం! గూళ్ళకు మల్లే, గుహలకు మల్లే యిళ్ళు కట్టుకున్నది చాలక, వున్నకాసంత దారికడ్డంగా తలుపులు పెట్టుకుని నాలుగు గోడల మధ్య ఖైదీలా నక్కి కూర్చున్న మానవుడు తన దుస్థితికి తానెందుకు దుఃఖించడంలేదో నాకర్థంగాదు. అందులోనూ రాతి గోడలైతే ప్రశస్తమా! ఇటుక గోడలైతే శ్రేష్ఠమా! మట్టి గోడలైతే పనికిరావా! దడి కట్టుకుంటే అది ఈసడింపుకు కారణమా! అంటే ఏమన్నమాట? తన చెరసాలను తానెంత కట్టుదిట్టంగా కట్టుకుంటే మానవుడి కంతగా పరువు ప్రతిష్ఠలు లభ్యమౌతున్నాయన్నమాట! కేవలం ఈ కారాగారవాసాన్ని మాత్రం లెక్కకు తీసుకుని చూస్తే సెంట్రల్ జైల్లో కాలం గడుపుతున్న ఖైదీకి, బాహ్య ప్రపంచంలో నివసిస్తున్న సభ్య మానవుడికి పెద్దగా విభేదం కనిపించదు. ఎటొచ్చీ ఒకటీ రెండు తేడాలున్న మాట నిజం! లోకంనుంచి తనను వేరుచేస్తున్న తలుపుపైన ఆధిపత్యం లేనివాడు నేరస్తుడు. అలా కాకుండా సభ్యమానవుడు తన తలుపును తాను లోపలనుంచి గడియపెట్టుకోనూగలడు, బయటనుంచి తాళం వేసుకోనూగలడు.

మనిషికో యిల్లు. ఇంటికో తలుపు. తలుపుకొక తాళం. తాళానికొక తాళంచెవి. మాయల మరాఠీవాడు ఏడుదీవుల కవతలి చిలుకను నమ్ముకున్నట్టుగా, మానవుడు వ్రేలెడంతలేని తాళంచెవిని నమ్ముకోవడమే విచిత్రం. తన కుమారుడి ప్రయోజకత్వాన్ని గురించి, తన భార్య రూపాన్ని గురించి మానవుడెలాగైతే చెప్పుకోగూడదో, అలాగే తన తాళంచెవిని యితరులకు ముట్టజెప్పగూడదని చెబుతుంది లోకనీతి. ఒక్కొక్క చోట తాళంచెవిని నమ్మి పెళ్ళాం చేతికివ్వడం గూడా జరగదు. తాళం చెవుల బరువును బట్టి వ్యక్తికి హోదా లభిస్తున్న మాటను నేను కాదనను! కానీ అలాగని తాళపుచెవులు అపనమ్మకానికి గుర్తని చెప్పడానికి మాత్రం నేను సందేహించను. నాది అలిఘర్ తాళమని ఒకరు! నాది హస్తినాపురి తాళమని మరొకరు! నా తాళానికి ఏడు లీవర్లని ఒకరు! పదకొండని మరొకరు! అయ్యా, నిజమే కావచ్చు. కానీ అణువునే బ్రద్దలు చేస్తుండగా, విశ్వ రహస్యాలనే భేదించివేస్తుండగా యిక నీ తాళాలకు భద్రత ఎక్కడ? శతకోటి దరిద్రాలకు అనంతకోటి ఉపాయాలు వుండనే వున్నాయి కదా?

అందుకనే అనంతాకాశమే పైకప్పుగా విశాల భూవలయమంతా గృహాంగణంగా భావించి హాయిగా ఆనందంగా బ్రతికిన ఆదిమ మానవుడే అదృష్టవంతుడేమో ననిపిస్తుంది. కానైతే తలుపులూ, తాళాలూ లేని స్వేచ్ఛా ప్రపంచంలో బ్రతకగలిగితే బాగుండునన్నది ఒక ఆదర్శం మాత్రమే! ఆదర్శం అందంగా వుంటుంది. ఆహ్లాదం కలిగిస్తుంది. ఏమైనా అది ఒక తీయటి కల. కళ్ళు తెరవగానే కల్లగా మారిపోవడం కల యొక్క స్వభావం. ఆపైన కళ్ళకు కొట్టొచ్చినట్టుగా కనిపించేది నిష్ఠురమైన వాస్తవం. మానవుడి ఊహ ఓ నాణెంలాంటిదైతే దానికొక వైపున బొమ్మలాంటి ఆదర్శంతోబాటుగా, మరోవైపున బొరుసులాంటి వాస్తవం గూడా వుంటుంది. ఇది బొమ్మను గురించిన కథ గాదు. మరేమో బొరుసుకు సంబంధించిన ఉదంతం!

చెప్పదలచుకున్నది రంగనాథాన్ని గురించి.

చేయగూడదనుకున్న పనే చేయవలసిరావడం, కలుసుకోగూడదనుకున్న వ్యక్తినే కలుసుకోవలసిరావడం ఇవన్నీ మానవుడిపైన విధిచేసే కుతంత్రాలు. పనిగట్టుకుని యింక రంగనాథాన్ని కలుసుకోగూడదన్న నిర్ణయానికి నేను రావడం రెండేళ్ళ క్రిందటి మాట! కానీ తప్పనిసరి పరిస్థితుల్లో కలుసుకోవలసి వచ్చింది. బస్‌స్టాండ్ నుంచి రంగనాథం యిల్లు ఓ మైలు దూరంలో వుంది. ఇంకా అయిదు గంటల సైరన్ మ్రోగలేదు. హైస్కూలు కుర్రవాళ్ళప్పుడే యిళ్ళకు తిరిగి వెళ్తున్నారు. ఉద్యోగులు, విలాస పురుషులు, షికారు బయల్దేరడానికైనా యింకా కొంత వ్యవధి లేకపోలేదు. నూటికితొంభైపాళ్ళు రంగనాథం యింటి దగ్గరే వుండవచ్చునని ఆశించాను. మూసివున్న తలుపులు కంటబడేసరికి నా ఆశ సగంమేరకు అడియాసైపోయింది. గ్రుడ్డిలో మెల్లగా తలుపుకు తాళం వ్రేలాడటం లేదు. ఒకవేళ రంగనాథం యింట్లో లేకపోయినా అతడి ఆచూకీ అయినా లభించవచ్చు. పిలిచి చూచాను. తలుపుపైన చేయిజేసుకున్నాను. అయిదునిమిషాల ఎడతెగని ప్రయత్నానికి ఫలితంగా నోరు నెప్పిపెట్టింది. చేయి స్వాధీనం తప్పింది. గజేంద్రుని మొర సూటిగా వైకుంఠానికే వినిపించగా నా పిలుపు ఆ తలుపు దాటుకుని లోపలివాళ్ళకు వినిపించకపోవడమే అబ్బురం. వినిపించినా తలుపు తీయగూడదని వాళ్ళనుకుంటే యిక వాళ్ళచేత బలవంతంగా ఆ పని చేయించడానికి నాకు మంత్రతంత్రాలేవీ తెలియవు. ఇతరుల అవసరాన్ని గుర్తించడానికి నిరాకరించి, తలుపుకు గడియ పెట్టుకుని లోపల కూర్చుంటే కూర్చున్నారు గానీ, ఆ అవసరం తమకే కలిగినప్పుడు వాళ్ళు తలుపు తెరుచుకుని బయటికి రాకతప్పదు. అందాకా అరుగుపైన్నే బైఠాయించాలన్న నిర్ణయానికి వచ్చాను.

పనిలేకుండా పంచపైన కూర్చునేసరికి వీలుచూచుకున్న మనసు సింహావలోకనానికి బయల్దేరింది. రంగనాథానికి సంబంధించిన జ్ఞాపకాలు స్మృతిపథంలో మెరుపులా మెరసి మాయమైపోసాగాయి.

* * *

'మాయింటి తలుపులెప్పుడూ నీ కోసం తెరిచేవుంటాయి!' అనేవాడు రంగనాథం.

వినీవినీ వాడుకైపోయిన తరువాత అందులోని వైచిత్రి స్ఫురించడంలేదుగానీ మొదటిసారిగా ఆ మాట విన్నప్పుడు నాకాశ్చర్యం కలుగకపోలేదు. తలుపులు పెట్టడంలో ఉద్దేశం వాటినెల్లప్పుడూ తెరచివుంచడం కాదు. అలా తెరచి వుంచినట్టయితే ఎదురు చూచిన వ్యక్తులతో బాటుగా ఎదురు చూడని ఉపద్రవాలు గూడా కొన్ని యింటిలోపలికి

దాపురించవచ్చు. ఈ నా అనుమానాన్ని కాస్తా బయటికి చెప్పేశానేమో, పకాలున నవ్వేశాడు రంగనాథం.

'భలేవాడివయ్యా శేఖరం! పాటంటే చెవికోసుకుంటానన్న వాడి చేతికి చాకిచ్చి ఏదీ కోసుకో చూద్దామన్నట్టుంది నీ సందేహం! తలుపులెప్పుడూ తెరిచివుంటాయంటే నీరాక మాకెప్పుడూ ఆనందదాయకమేనని అర్థం. నువ్వేమో పల్లెటూరివాడివి. అరకప్పు మంచి కాఫీ తాగాలన్నా ఈ బస్తీకి రాకతప్పదు. నేను వెయ్యిళ్ళ పూజారిని. నువ్వొచ్చిన సమయానికి నేను యింట్లో వుండవచ్చు, ఉండకపోవచ్చు. మా ఆవిడ నీకు క్రొత్తగాదు. బాయిలర్‌లో బొగ్గులు వేస్తే అయిదు నిమిషాల్లో వేడినీళ్ళు సిద్ధం! నువ్వు నా కోసం కాచుకొని కూర్చోడం అనవసరం! నీ పాటున నువ్వు నీ స్నానపానాలు ముగించి హాయిగా ఈ గదిలో రెస్టు తీసుకో...'

పురుషులందు పుణ్యపురుషులు వేరు మాత్రమే గాదు, అరుదు గూడా! అలాగే మిత్రుల్లో గూడా మనసిచ్చేవాళ్ళు, మమకారాలు నెరపేవాళ్ళు అరుదు. రంగనాథం నాతో కలసి చదువుకున్నవాడు కాదు. సమవయస్కుడైనా కాదు. నాకన్నా పదేళ్ళు పెద్దవాడు. ఉబుసుపోకకు ఉద్యోగం లాంటిదేదో చేస్తున్నా ఆ ఉద్యోగానికి అతీతమైన పరపతీ, పలుకుబడీ అతనికి సంఘంలో వున్నాయి. దట్టంగా తీగలల్లుకున్న మెట్ట పొలాల కడ్డంగా పరుగెత్తడం ఎంత సులభమో, రామాపురం వీధుల్లో రంగనాథం వెంట బయల్దేరి గమ్యస్థానం చేరుకోడం అంత సులభం! రంగనాథానికి పరిచితుడో, మిత్రుడో, ఆత్మీయుడో కానివాడు ఆ ప్రాంతంలో వుండడని నా నమ్మకం. నాలాంటి పల్లెటూరి వ్యక్తికి ఆతిథ్యసత్కారాలు నెరపడం ద్వారా అతడాశింపదగిన ప్రయోజనమేదీ కనిపించదు. లేదంటే రంగనాథం కట్టుకున్న ఒకానొక గాలిమేడకు నేనొక గోడలా, కాకపోతే ఒక దూలంలా ఉపకరించిన మాట నిజం! రంగస్థల చరిత్రలో ఒక అపూర్వ విప్లవాన్ని సాధించి, దేశంపైన జైత్రయాత్ర సల్పడమే వ్యాపకంగా గల ఒక నాటక సమాజాన్ని తయారు చేయాలన్నది అతడి ఆశయం. రంగనాథం వూహలోనే పుట్టి, వూహలోనే అణగారిపోయిన ఆ సంచార నాటక సమాజంలో నాది శాశ్వత సభ్యత్వం. కనిపించినప్పుడల్లా క్రొత్తగా తనకు స్ఫురించిన పథకాలను, విధానాలను వివరించేవాడు రంగనాథం. చెబుతున్న రంగనాథానికి, వింటున్న నాకు ఆ ఆలోచనలు పంచదారకన్నా, పాయసంకన్నా పరమ రుచ్యంగా వుండేవి.

కానీ పగటి కలలన్నీ నెరవేరవచ్చునన్న పేరాశ మాత్రం నాకే కోశానావుండేది గాదు. కళ కళకోసమే నన్నట్టుగా కలలు కనడంలోనే కొంత ఆనందం వుంది. పెట్టుబడితో అవసరం లేకుండా విరివిగా లభించే ఈ ఆనందాన్ని విడనాడుకోవలసిన అగత్యం నాకు కనిపించలేదు. నాటకాలలాగా, సినిమాలలాగా పగటి కలలుగూడా వినోదంగా కాలక్షేపం చేయడానికి సాధనాలు. రంగనాథం ఈ సత్యాన్ని గమనించినట్టు లేదు. తీరని కోరికల అలజడి బుర్రలో తీనెటీగెల బృందగానం లాంటిది. దానివల్ల శాంతిమాట దేవుడెరుగు, మనసుకు విశ్రాంతి గూడా లభించదు. భ్రాంతిలోపడి కొట్టుకపోతున్నవాడిలా కనిపించేవాడు రంగనాథం. కల్లోల సాగరంలో ఈదులాడుతున్నవాడి కెదురైన ఏకాంతద్వీపంలా నేనప్పుడప్పుడు రంగనాథానికి తారసిల్లేవాణ్ణి.

'నువ్వా శేఖరం! రా, కూర్చో, ఇదిగో పార్వతీ! మన శేఖరం వచ్చేశాడు' అంటూ అతడు సంబరంలో తలమునకలైపోయేవాడు. 'చూడు శేఖరం! నువ్వొచ్చావు గనుక ఈ రోజు నేను ఆఫీసుకు సెలవు పెట్టడం ఖాయం. మధ్యాహ్నం దాకా బాతాఖానీ,

సాయంకాలం షికారు. ఆపైన సినిమా వుండనే వుంది' అంటూ కార్యక్రమం నిర్ణయించేవాడు. పూటపూటకు ఒక పిండివంట చేయమని భార్యకు పురమాయించాడు. అడపా దడపా ఈ అతిథిసత్తముణ్ణి మేపవలసి వస్తున్నందుకు యింటి యిల్లాలు నొచ్చుకుంటుందేమోనన్న సందేహం కలుగకపోలేదు. కానీ ఆమె గూడా 'వచ్చారా అన్నయ్యా! మీరు రావడమే పదివేలు. మీ పుణ్యమా అని ఈయన కొంతసేపైనా యింటిపట్టున్నే వుంటారు...' అనడంతో నా సందేహం పటాపంచలైంది. రామాపురం వెళ్ళి సాయంకాలానికల్లా తిరిగొస్తానని చెబితే యింటిదగ్గర మా వాళ్ళు నమ్మేవాళ్ళు కారు. రామాపురంలో వున్న నా మిత్రుడు అంత సులభంగా నన్ను వదలిపెట్టడని వాళ్ళకు బాగా తెలుసు.

ఇదంతా గడచిన కథ. రంగనాథం రామాపురం నుంచి జిల్లా ముఖ్యపట్టణానికి కాపురం మార్చడమే నాలుగేళ్ళ క్రిందటిమాట! ఎప్పుడో ఒకప్పుడు రంగనాథం లోకుల కందరికి దిగ్భ్రమ గలిగించే మహత్కార్యం ఒకటి చేయగలడనైతే నేననుకున్నానుగానీ, ఉద్యోగానికి రాజీనామా యిచ్చి, పల్లెలో పొలమమ్ముకుని, ఆ డబ్బుతో పట్టణానికి తరలి వెళ్ళగలడని మాత్రం అనుకోలేదు. ఏమిటిలా చేశావని అడిగితే రంగనాథం తేలిగ్గా నవ్వేశాడు. 'రామాపురంలో ఏముందోయ్ శేఖరం! ఇక్కడ చూడు ఎన్ని లారీలు, ఎన్ని మండీలు! ఎంత వ్యాపారం, ఏం కథా! నువ్వు చూస్తూనే వుండు. నాలుగేళ్ళలో అదృష్టచక్రాన్ని గిర్రున త్రిప్పేస్తాను' అన్నాడు రంగనాథం.

అదృష్టాన్ని పరిరక్షించుకోడం కోసం మానవులు ఖండాంతరాలకే పయనం సల్పుతుండగా రంగనాథం పట్టణానికి తరలి వెళ్ళడం గొప్పతప్పిదమని నేనెలా అభిప్రాయపడగలను? రామాపురం కంటే పట్టణం పది పన్నెండు రెట్లు పెద్దది! అందుకు తగ్గట్టు రంగనాథం జీవిత విధానం గూడా మారింది. పట్టణంలో అతడు కాపురమున్న యింటికి చెల్లించుకుంటున్న అద్దె, రామాపురంలో అతడి నెల జీతంతో సమానం! ఆ యింటి నిండుకూ ఫర్నీచరు. అదనంగా రేడియో, ప్రత్యేకంగా ఆఫీసుగది. ఉదయం అయిదు గంటలకు తలుపు తెరచింది మొదలు రాత్రి పదికో పదకొండుకో మళ్ళీ తలుపు మూసేదాకా ఎడతెగని మిత్రసందోహం; అంతులేని చర్చలు. చర్చల కనుపానంగా ప్రక్కనేవున్న హోటల్లోనుంచి పానీయాలు, వాటి కనుబంధంగా బంకులోనుంచి కిళ్ళీలు, సిగిరెట్లు... రంగనాథం పని మోతగా వుంది. పట్టణంలో కాపురం పెట్టిన క్రొత్తలో నేను రంగనాథాన్ని నాలుగైదుసార్లు కలుసుకున్నాను. కలుసుకున్న ప్రతీసారీ నాకు రూఢిగా అవగతమైన విషయమొక్కటే – పాపం, రంగనాథానికొక క్షణమైనా తీరిక లభించడం లేదు. తన కోసమని యింత దూరంనుంచీ నేను వెళ్తే 'రావోయ్ శేఖరం! ఇదేనా రావడం? అంతా క్షేమమే కదూ! కూర్చో' అంటూ పొడిపొడిగా నాలుగు మాటలు వల్లించి అతడు మళ్ళీ మిత్రులతో కలిసి యిష్టాగోష్ఠిలో నిమగ్నుడైపోయేవాడు. అప్పటికి నాకేదో నిరాదరణ జరిగిపోయిందని గాదు నేను చెప్పడం; ఆదరణ వెలగకాయలో గుజ్జులాంటిది. కాయలోపలి గుజ్జు యిలా వచ్చిందనిగానీ, కరి మ్రింగిన తరువాత అది ఇలా మాయమైందనిగానీ ఎవరూ చెప్పలేరు. ఒకప్పుడొకచోట అయాచితంగా లభించిన ఆదరం మరొకచోట ఆశించినా లభించక పోవడం సంభవమే! పోగా, నాలాంటి దారంట వెళ్ళే దానయ్యల నందరినీ రంగనాథం ఆదరిస్తూ కూచోవాలన్న అత్యాశ గూడా నాకు లేదు. ఎటొచ్చీ నాకొక్కటే సందేహం! రంగనాథం ఆశయం అదృష్టచక్రాన్ని గిర్రున త్రిప్పడమే

నసుకుందాంకానీ అతడు తన ఆశయ సాధన కోసం తీవ్రంగా కృషి చేస్తున్న సూచనలు కానరావడంలేదు. మాటలవల్ల మామిడికాయలే రాలవు – ఇక అదృష్టచక్రం తిరగడం ఎలా సాధ్యం?

చొప్పదంటు ప్రశ్నలేస్తే పంతులుగారికి కలిగే చిరాకు ఎలాంటిది? నా సందేహాన్ని విన్నప్పుడు రంగనాథానికి సరిగ్గా అలాంటి సందేహమే కలిగింది. 'నీకు తెలియదు శేఖరం! నిమిషాల్లో వందలార్జించే అవకాశాలెన్నో యిక్కడున్నాయి. ఆలోగా కొన్ని దుబారా ఖర్చులకు మనం వెనుకాడగూడదు. వీయినంత త్వరగా ఓ లారీ కొనాలనుకుంటున్నాను. అదృష్టం కలిసొస్తే అనతికాలంలో ఒక్క లారీయే పది లారీలవుతుంది...' అన్నాడు రంగనాథం.

'ఏమౌతుందో ఏమిటో! ప్రస్తుతానికి నేనీ రామందాడిలో వేగలేకపోతున్నాను. మీరింట్లో వుంటే తెలిసిన పాటే. మాటలగోలతో, వెకిలి నవ్వులతో పైకప్పు ఎగిరి పోతుంది. మీరింట్లో లేకపోతే యిక సరేసరి. రెండు నిమిషాలకొకసారి తలుపుతెరవాలి. 'ఇంట్లో లేరు. బజారుకు వెళ్ళారు. కొంతసేపట్లో వచ్చేస్తారు' అంటూ వివరాలు చెప్పి యిలా యింటిలోపలికి వస్తానో లేదో మళ్ళీ తలుపుపైన చప్పుడు...'

'చూచావా శేఖరం! ఇదీ వరస. ఈ రోదన భరించలేక నేను దీనికొక ఉపాయం కనిపెట్టేశాను. ఉండు పార్వతీ, తెస్తానుండు' అంటూ గదిలోపలికి వెళ్ళాడు రంగనాథం.

నివ్వెరపడిపోయినట్టుగా అక్కడే నిల్చుండిపోయింది రంగనాథం భార్య. నేనూ యించుక ఆశ్చర్యంతో గది గుమ్మంవైపు చూస్తున్నాను. మూరెడు పొడుగు యినుప రేకొకటి చేతబట్టుకుని రంగనాథం హాల్లోకి వచ్చాడు. రేకుపైన యిత్తడితో పోతపోసిన రంగనాథం నామాక్షరాలు మిలమిలా మెరిసిపోతున్నాయి. పేరుకు చివర రెండు అరలున్నాయి. జరపడానికి వీలున్న రేకుముక్క మూలంగా ఆ రెండింటిలో ఒక అర ఎప్పుడూ మూసుకునే వుంటుంది.

'ఇదేమిటో తెలుసా పార్వతీ! ఇన్ – అవుట్ బోర్డన్నమాట! 'ఇన్' బయటికి కనిపిస్తే నేనింట్లోనే వున్నట్టు; 'అవుట్' కనిపిస్తే నేను బయటికి వెళ్ళినట్టు. ఇకపైన దీన్నిలా గదిలో దాచి పెట్టను. సింహద్వారానికివతల గోడకు తాపడం చేస్తాను. ఎవరొచ్చినా దీని వైపోసారి చూచి నేనింట్లో లేనని తెలిస్తే చక్కా తిరుగుదారిబట్టి వెళ్ళిపోతారు.'

'ఏమిటో బాబూ! వాళ్ళంతటితో తృప్తిపడి వెళ్ళిపోతారని నాకు మాత్రం నమ్మకంలేదు' అంది రంగనాథం భార్య.

నామట్టుకు నాకు మాత్రం ఆ సమస్యను పరిష్కరించడానికి అంతకుమించిన ఉపాయం వుండదనిపించింది. కానీ, ఆ బోర్డు తగిలించిన వేళావిశేషమేమిటో గానీ ఎప్పుడు వెళ్ళినా, రంగనాథం ఇంట్లో వుండేవాడుకాదు. అసలు నేను పట్టణానికి వెళ్ళే అవకాశాలే చాలా తక్కువ. అరుదుగా వెళ్ళినప్పుడు రంగనాథం తన యింటి గోడకు తగిలించిన బోర్డుపైన పొరబాటుగానైనా 'యిన్' అన్న సంకేతం కనిపించేదిగాదు. చివరికోసారి రంగనాథం యోగక్షేమాలను, వ్యాపార పరిస్థితులను తెలుసుకోగోరి పల్లెనుంచీ ఒక జాబు వ్రాసి చూచాను పది రోజుల్లో ప్రత్యుత్తరం వచ్చింది.

'డియర్ శేఖరం! నువ్వింత వెర్రిబాగులవాడివని అనుకోలేదు. నేనేదో మిత్రుల బెడదనుంచి తప్పించుకోడానికని మా యింటి గోడ కొక బోర్డు తగిలించుకుంటే దాన్ని శిలాశాసనంగా విశ్వసించడం నీ పొరపాటు. ఔనంటే కాదనిలే, కాదంటే అవుననిలే

అన్న విరుద్ధ వ్యాఖ్యానం బహుశా నీకు తెలిసివుండదు. నీలాంటి వాళ్ళకోసం మరో ఉపాయం కనిపెట్టాను. మా యింటికిప్పుడు ఓ ఫోను గూడా వుంది. బస్స్టాండు దగ్గరనుంచీ నువ్వొక ఫోనులోనుంచీ వాకబు చేసి నేనింట్లో వున్నదీ లేనిదీ తెలుసుకోవచ్చు. ఒకవేళ నేనింట్లో లేకపోతే నువ్వు నాకోసం ఇంత దూరం నడచి రావలసిన శ్రమ తప్పుతుంది. వచ్చిన తరువాత ఇప్పుడు తలుపు బాదవలసిన అవసరం గూడా నీకేర్పడదు. బైటనుంచి ఓ బటన్ అదిమితే చాలు, ఇంట్లో ఓ గంట మ్రోగుతుంది.'

యాత్రా దర్శనిలో బదరీనాథ్, కేదారినాథ్ యాత్రల్ని గురించి చదివాను. తన యింట్లో వుండగా రంగనాథాన్ని కలుసుకోవడం అంతకంటే సులభం కాదేమో నన్న భ్రమ కొద్ది నిమిషాలపాటు నన్నావహించింది. ఐనా క్రొత్తగా అమల్లోకి వచ్చిన టెలిఫోను తోడ్పాటును సైతం నేను విడనాడదలచుకోలేదు. బస్స్టాండు దగ్గర టెలిఫోను సౌకర్యాలున్న మండీలు దండిగా వున్నాయి. ఒకసారి పట్టణం వెళ్ళినప్పుడు ఒక మండీలో నుంచీ రంగనాథానికి ఫోను చేశాను.

బదులు పలికిన కంఠం నాకు పరిచితమైనది గాదు.

'ఎవరండీ శీతలమా!... అబ్బే, వినిపించడం లేదండీ! శేఖరమన్నమాట!... పల్లెనుంచీ వచ్చారా... మంచిపనే చేశారు! అయ్యగారి కోసమా. అరరే, ఆయన వూళ్ళో లేరే! ఎక్కడి కెళ్ళారంటారా, ఏమో ఎలా చెప్పగలం! నెల్లూరో, గుంటూరో, తెనాలో చెప్పలేం! ఎప్పుడొస్తారంటారా? అది మీ అదృష్టం. వస్తే రాత్రికే రావచ్చు. లేదా నాలుగు రోజులు ఆలస్యం కావచ్చు....'

ఫోను క్రింద పెట్టేశాను. బజార్లో పని చూచుకుని హోటల్లో భోజనం చేసి ఓ సినిమాకు వెళ్ళి కూర్చున్నాను. అర్ధరాత్రి సమయానికి యింటర్వెల్లో దీపాలు వెలిగాయి. తేనీరు సేవించి వద్దామని స్టాలు దగ్గరికి వెళ్తుండగా, మేడమెట్లు దగ్గర సిగరెట్టు కాల్చుకుంటూ కనిపించాడు రంగనాథం.

'నువ్వు నువ్వేనటయ్యా రంగనాథం! సాయంకాలం నేను ఫోను చేసినప్పటికి నువ్వింట్లోలేవు. ఎప్పుడొచ్చినట్టు? రాగానే యిలా సినిమా కెందుకు వేంచేసినట్టు?' అంటూ నా ఆశ్చర్యం నేను వెళ్ళబోసుకున్నాను.

'మామూలుగా నౌకరు కుర్రాడు అలాగే చెబుతుంటాడు' అంటూ ముసిముసి నవ్వులు ఒలకబోశాడు రంగనాథం.

నౌకరు కుర్రాడల్లా చెప్పినందుకు గాదు నాకు విచారం. వాడలా చెప్పడం రంగనాథానికి హితవుగానే వున్నట్టుంది. జరిగిన పొరపాటుకు ఈ పెద్దమనిషి లాంఛనంగానైనా విచారం ప్రకటించడం లేదు. బుర్రకు సమ్మెట పెట్టు తగిలినట్టుగా నా బుద్ధి మొద్దుబారిపోయింది. సినిమా పూర్తయ్యేదాకా నోటమాట పెగిలిందిగాదు.

కానీ రంగనాథంలో వచ్చిన మార్పును గురించి విపరీతంగా ఆలోచించి బుర్రను పాడుచేసుకోవలసిన అవసరం నాకు కనిపించలేదు. గడిచిన రెండేళ్ళల్లో నేను దాదాపుగా అతణ్ణి గురించి తలపెట్టడమే మానేశాను. అంతరాంతరాల్లో యికమీదట నా అంతట నేనుగా రంగనాథాన్ని కలుసుకునే ప్రయత్నాలు చేయగూడదన్న నిర్ణయానికి గూడా వచ్చాను. అంతా మనమనుకున్నట్టే జరిగితే యిక ఈ ప్రపంచ నాటకం రక్తిగట్టదేమో! ఇన్నాళ్ళకిన్నాళ్ళకు మళ్ళీ రంగనాథంతో పని బడింది. కాని ఈసారి నేను టెలిఫోన్, కాలింగ్ బెల్ మొదలైన ఉపకరణాలను నమ్మదలచుకోలేదు. స్వయంగా నాకళ్ళనే నమ్మదలచుకున్నాను.

తరువాతి కథ మీకు తెలిసిందే! వచ్చి చూచేసరికి మిత్రులేకాదు గదా చీమలు దోమలు లాంటి క్రిమికీటకాలు చొరబడడానికైనా వీల్లేకుండా తలుపు, కిటికీలు బంధింపబడి వున్నాయి. గోడపైన బోర్డుగానీ బటన్‌గానీ కనిపించడం లేదు. అరుగుపైన కూలబడి పదిహేను నిమిషాలు వేచి చూశాను. వేసిన తలుపు వేసినట్టే వుంది.

ఆ క్షణాన నాకు లోకానికీ రంగనాథానికీ మధ్య పెనుభూతంలా నిలిచివున్న ఆ తలుపుపైన పట్టరానంత కోపం వచ్చింది. బలంకొద్దీ నాలుగు పిడిగుద్దులు ప్రసాదించి దాన్ని బ్రద్దలు చేసేయాలన్నంత ఉక్రోషం గూడా కలిగింది. భావప్రకోపానికే గనుక బలం వుంటే నా కోప తాపాలకే ఆ తలుపు నుగ్గు నూచమైపోయివుండవలసింది. అంత పని జరగలేదు గానీ ఆతిథ్యం లభించనందుకు కినిసి కాశీ నగరాన్ని శపించబోతున్న వ్యాసమహర్షికి అన్నపూర్ణ ప్రత్యక్షమైనట్టుగా తటాలున తలుపు తెరుచుకుంది.

"మీరా అన్నయ్యా! ఇంకా ఎవరో అనుకున్నాను. కూచుందురు గానీ లోపలికి రండి" అంది రంగనాథం భార్య.

అలాగైతే పదినిమిషాలకు మునుపు నేను తలుపు తట్టడం ఈమెకు వినిపించిదన్నమాట!

"ఈ మధ్య మనుషులు రావడం మరీ ఎక్కువైపోయింది. వచ్చిన వాళ్ళకు బదులు చెప్పలేక ప్రాణాలు పోతున్నాయి. ఏమని చెప్పుకోనన్నయ్యా! నా అవస్థ ఆ భగవంతునికే ఎరుక!"

నిజమే గావచ్చు! సమాజంలో అంతస్థు పెరిగిన కొద్దీ మనుషులతో బెడదగూడా పెరుగుతుంది. గొప్పవాడంటూ ఒకడుంటే అతనికి ఒక వంద మందైనా ప్రక్కవాళ్ళుండడం లోక సహజం! ఒకవిధంగా అది గర్వకారణం గూడా! ఆమాటే పార్వతమ్మతో చెబుదామనుకున్నాను. చెప్పకపోవడమే మంచిదైంది!

ఆమె చెప్పుకపోతోంది:

"నెలరోజులైంది ఈయన వూరు విడిచివెళ్ళి. ఎక్కడికి వెళ్ళారో తెలియదు. వ్యాపారసాపారాలు కట్టిపెట్టి ఆరు మాసాలైంది. ఊరిలో ఎవరెవరికి ఎక్కడెక్కడ ఎన్నెన్ని అప్పులున్నాయో తెలియదు. చిల్లరంగడివాడు రెండు వందలదాకా లెక్కచెబుతున్నాడు. ఇంటద్దె నాలుగు మాసాలుగా బకాయి. గంటకొకరుగా, అరగంటకొకరుగా అప్పులవాళ్ళు యింటిపై కొస్తున్నారు. తలుపుపైన సవ్వడి వినిపిస్తే గుండె జల్లుమంటుంది. పగటివేళ నాకెలాగో గడచిపోతుంది. ప్రొద్దుపోయి చీకటిపడితే ఈ లంకంత యింట్లో నా నీడే నన్ను భయపెడుతుంది. పులిమీద పుట్రలాగా ఈ ఎలక్ట్రిసిటీ వాళ్ళొకరు. రెండు నెలలుగా బిల్లు చెల్లించలేదేమో, ఎప్పుడెప్పుడు లోపలికొచ్చి ఈ ప్ఫ్యూజు కాస్తా వూడలాక్కుని వెళ్ళిపోదామా అని చూస్తున్నారు! ఈ యింట్లో రాత్రయ్యేసరికి దీపాలుగూడా వెలగకపోతే యిక నా గతేమౌతుందో నాకే తెలియడంలేదు..."

ఆ పరిస్థితిలో నాలుగు ఓదార్పు మాటలు చెప్పడంకన్నా నేను చేయగలిగిందేమీ లేకపోయింది. సెలవు తీసుకుని బయటికివస్తూ తలుపువైపొకసారి చూచాను. ఎందుకో ఉన్నట్టుండి దానిపట్ల నాకు గౌరవభావం కలిగినట్లు తోచింది.

ఎందుకని నన్ను నేనే ప్రశ్నించుకున్నాను. ప్రశ్నకు సమాధానంగా నా వెనుకవైపున రంగనాథం భార్య తలుపుమూసి గడియ పెట్టుకుంటున్న చప్పుడు వినిపించింది!

♦ జ్యోతి దీపావళి సంచిక - 1964 ♦